

This programme is funded
by the European Union

SHIFRA DHE FAKTE

PERCEPTIMET MBI DHUNËN KUNDËR GRAVE DHE VAJZAVE

Një përmbledhje krahasuese
(Vlerësimi fillestar dhe afat mesëm)

Shënim

Ky dokument u realizua përmes programit “Fund Dhunës ndaj Grave në Ballkanin Perëndimor dhe Turqi. Zbatojmë Standartet, Ndryshojmë Mendësitë”, financuar nga Komisioni Evropian dhe zbatuar nga UN Women.

Mendimet e shprehura në këtë studim u përkasin autorëve dhe nuk përfaqësojnë domosdoshmërisht pikëpamjet e UN Women apo të Komisionit Evropian.

Nëntor 2019

SHQIPËRI

Shifra dhe Fakte 2019

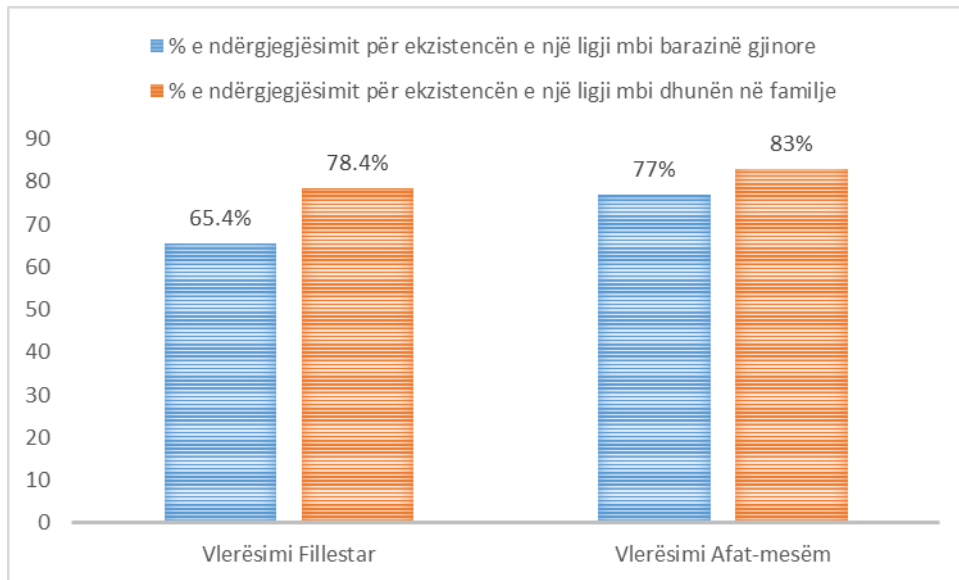
Të dhënat e paraqitura janë mbledhur në vitin 2019, si pjesë e një Vlerësimi Afat-mesëm të zhvilluar nga Observatori për të Drejtat e Fëmijëve dhe të Rinjve (Observatori) në kuadrin e Programit Rajonal EU-UN Women “Zbatojmë Normat, Ndryshojmë Mendësitë”. Të dhënat përfshijnë përgjigjet e mbledhura nga anketimi i 1260 individëve - gra, vajza, burra, djem dhe të tjerë, të moshave 15 – 64 vjeç, në Qarkun e Elbasanit dhe bashkitë e Durrësit, Korçës, Shkodrës, Kamzës, Tiranës dhe Vlorës, në zonat urbane dhe rurale, duke përfshirë dhe persona nga komunitetet e marginalizuara (Rome, Egjiptiane, personat me aftësi të kufizuara, dhe LGBTI). Përzgjedhja e këtyre zonave u bazua në zbatimin e projekteve dhe ndërhyrjet në këto zona nga pjesa tjetër e OJF-ve, pjesë e programit rajonal të EU-UN Women. *Grupet e marginalizuara dhe vulnerabël përfaqësojnë 7% të kampionit, duke përfshirë: individët me aftësi të kufizuara, anëtarë të komuniteteve Rome/ Egjiptiane, persona të LGBTI.*

Të dhënat sasiore të mbledhura, nëpërmjet formateve të unifikuara dhe standardizuara dhe të aprovuara të UN Women në të gjitha vendet ku zbatohet programi (6 vende të Ballkanit Perëndimor dhe Turqia), janë hedhur në një Bazë të Dhënash për Shqipërinë. Të dhënat sasiore janë analizuar dhe krahasuar me një qasje të ngjashme (faza e vlerësimit fillestar) të zhvilluar në 2018, duke përdorur të njëjtat mjete dhe metodologji. Ky dokument përfaqëson gjetjet dhe analizat krahasuese midis të dhënave nga Vlerësimi Fillestar (2018) dhe ai Afatmesëm (2019).

Njohja e Ligjit/ Informacion rreth Ligjit/ Familjariteti me Ligjin

- **77% e të anketuarve kishin njohuri mbi ekzistencën e një ligji mbi barazinë gjinore, 83% e tyre kishin njohuri mbi ekzistencën e një ligji mbi dhunën kundër grave dhe dhunën në familje.** Krahasuar me gjetjet e anketimit të kryer gjatë fazës së Vlerësimit Fillestar (2018) u evidentua që:
 - Niveli i ndërgjegjësimit për ekzistencën e ligjit mbi barazinë gjinore është rritur me **17.7%** (gjatë fazës së Vlerësimit Fillestar ishte 65.4%);
 - Niveli i ndërgjegjësimit për ekzistencën e ligjit mbi dhunën kundër grave dhe dhunën në familje është rritur me **5.8%** (gjatë fazës së Vlerësimit Fillestar ishte 78.4%).

Grafiku 1- “Rezultatet krahasuese për nivelin e ndërgjegjësimit për ekzistencën e ligjit për barazinë gjinore dhe ligjit kundër dhunës ndaj grave dhe dhunës familjare”

- **Më shumë se 35% e të anketuarve nuk ishin të ndërgjegjshëm se dhuna jo-fizike dhe dhuna e formave të tjera ishin të dënueshme me ligj.** Pjesa më e madhe e të anketuarve e dinte që disa lloje të caktuara të dhunës ishin të ndëshkueshme me ligj (duke renditur nga përqindja më e lartë në atë më të ulët):
 - Trafikimi dhe shfrytëzimi seksual (89.9%)
 - Përdhunimi / sulmet seksuale (88.9%)
 - Abuzimi seksual i fëmijëve (87.8%)
 - Dhuna në familje (86.2%)
 - Krimet për “mbrojtjen” e nderit (81.9%)
 - Ngacmimi seksual (78.1%)
 - Gjymtimi Gjenital Femëror (70%)
 - Dhuna Psikologjike (65%)
 - Ndjekja (64.7%)
 - Martesat e detyruara (61%)
 - Aborti i detyruar (60.4%)
 - Dhuna Ekonomike (58.7%)

Krahasuar me gjetjet e sondazhit të kryer gjatë *Fazës së Vlerësimit Fillestar (2018)* u evidentua që:

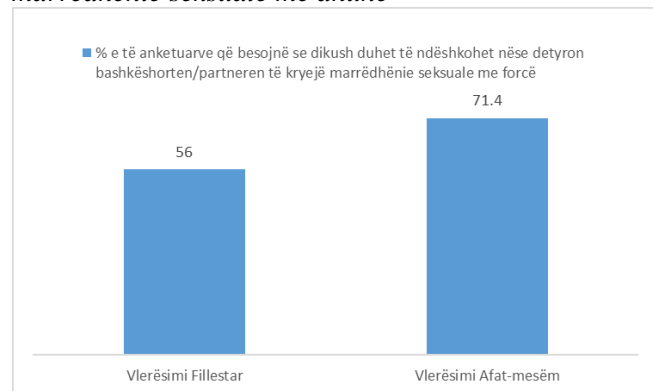
- Martesa e detyruar, aborti i detyruar dhe dhuna ekonomike konsiderohen në nivel të ulët si forma dhune të dënueshme nga ligji (niveli i ndërgjegjësimit të individëve që këto janë forma dhune të ndëshkueshme me ligj është 58-61%). Për format e tjera të dhunës dhe ndëshkueshmërinë e tyre me ligj, niveli i ndërgjegjësimit ishte më i lartë gjatë fazës së Vlerësimit Afatmesëm (niveli është 65-89%).
- **Përdhunimi martesor perceptohet ndryshe nga krimet e tjera.** Ndërsa pjesa më e madhe e të anketuarve e dinte që trafikimi dhe shfrytëzimi seksual konsiderohen krime, dhe besonte që një person do të dënohej për kryerjen e tyre (89.9%), një përqindje më e vogël e të anketuarve besonte që një person do të dënohej për kryerjen e marrëdhënieve seksuale me forcë me bashkëshorten/partneren e vet (71.4%).

Krahasuar me gjetjet e sondazhit të kryer gjatë fazës së *Vlerësimit Fillestar (2018)*, u evidentua që përqindja e të anketuarve që beson se një person duhet të ndëshkohet për kryerjen e marrëdhënieve seksuale me forcë me bashkëshortin/ partnerin është rritur me **27.5%** (ishte 56% më parë).

71.4% e të anketuarve besojnë se një person do të ndëshkohet nëse e detyron bashkëshorten/partneren të kryejë marrëdhënie seksuale me forcë.

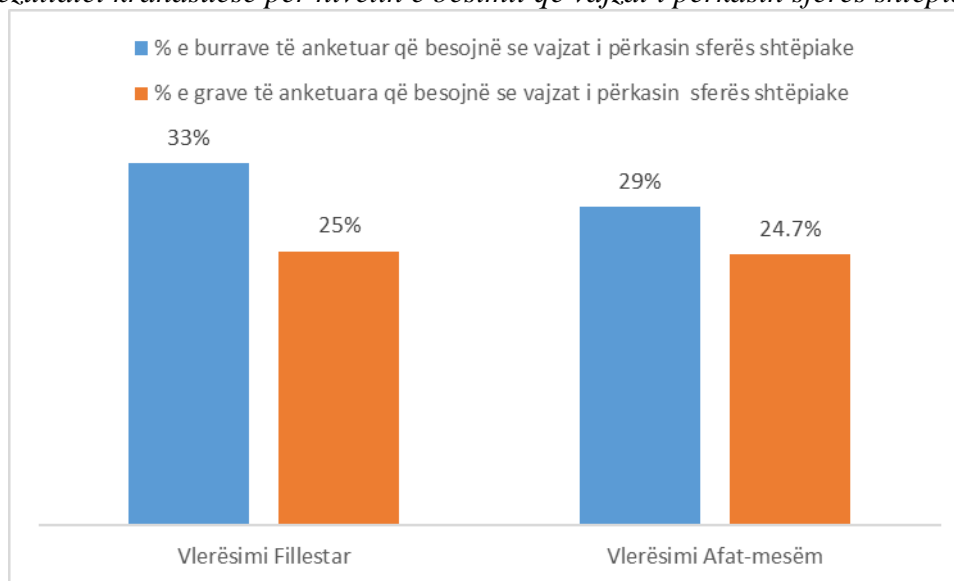
Grafiku 2- “Rezultatet krahasuese për nivelin e besimit të të anketuarve për ndëshkimin e personave që detyrojnë bashkëshortët/partnerët të kryejnë marrëdhënie seksuale me dhunë”

Perceptimet e roleve gjinore

- **Një numër i konsiderueshëm i të anketuarve besojnë se gratë pritet të veprojnë brenda roleve tradicionale gjinore dhe të jenë të nënshtruara.** 34.7% e të anketuarve besojnë se vajzat i përkasin sferës shtëpiake, ndërsa djemtë duhet të ndjekin mundësitë e karrierës. Të dhënat tregojnë që:
 - **60% e të anketuarve nga komunitetit Rom/Egjiptian** besojnë se vajzat i përkasin sferës shtëpiake;
 - **38% e individëve me aftësi ndryshe** besojnë se vajzat i përkasin sferës shtëpiake;
 - **E njëjta përqindje e burrave gjatë fazës së vlerësimit fillestar dhe afat-mesëm (Afërsisht një në tre të anketuar)** beson se vajzat i përkasin sferës shtëpiake, ndërsa djemtë duhet të ndjekin karrierën dhe mundësitë e lidërshiptit. Një përqindje e lartë beson gjithashtu që gratë duhet të sillen në mënyrë të nënshtruar ndaj partnerëve të tyre. Krahasuar me gjetjet e sondazhit të zhvilluar gjatë fazës së *Vlerësimit Fillestar (2018)*, u evidentua që:
 - Përqindja e burrave të anketuar që besojnë se vajzat duhet të merren kryesisht me punët e shtëpisë, ndërsa djemtë duhet të ndjekin karrierën dhe mundësitë e lidërshiptit ka rënë me 12% (Tashmë 29% e burrave të anketuar e besojnë këtë, në krahasim me 33% të burrave të anketuar në Vlerësimin Fillestar).
 - Raporti i grave të anketuara që besojnë vajzat duhet të merren kryesisht me punët e shtëpisë, ndërsa djemtë duhet të ndjekin karrierën dhe mundësitë e lidërshiptit është i njëjtë në të dy fazat e vlerësimit (1 në 4 gra të anketuara).

Grafiku 3- “Rezultatet krahasuese për nivelin e besimit që vajzat i përkasin sferës shtëpiake”

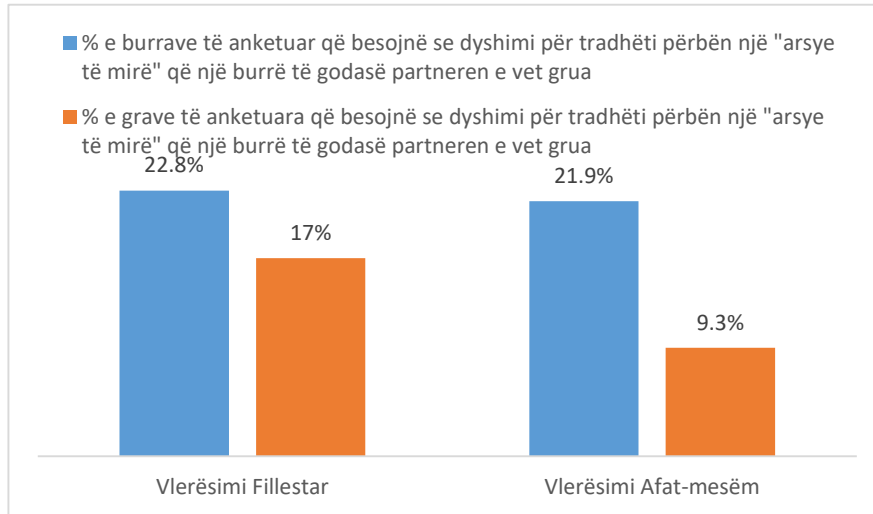
- **Burrat perceptohen të kenë “me të drejtë” rol dominues dhe të kenë pushtet mbi gratë.**
 - *Kontroll mbi trupin e grave:* Më shumë se 1 në 4 gra të anketuara bien dakord që gratë duhet të kryejnë marrëdhënie seksuale me bashkëshortët e tyre pavarësisht nga dëshira e tyre. Në mes të anketuarave Rome/ Egjiptiane ky besim është më i lartë, pasi pothuajse 1 në 2 të anketuara Rome/ Egjiptiane bie dakord që gratë duhet të kryejnë marrëdhënie seksuale me bashkëshortët e tyre pavarësisht nga dëshira e tyre. Pothuajse 1 në 5 burra të anketuar besojnë se gratë duhet të vizitohen tek doktorët vetëm me lejen e partnerëve të tyre. Krahasuar me gjetjet e sondazhit të zhvilluar gjatë *Vlerësimit Fillestar (2018)*, u evidentua që:
 - Raporti i meshkujve të anketuar që besojnë se gratë duhet të vizitohen tek doktori vetëm me lejen e partnerëve të tyre vazhdon të mbetet i njëjti në të dy vitet.
 - *Kontroll mbi financat e grave:* Në mënyrë të dukshme, 1 në 3 burra të anketuar; dhe më shumë se 1 në 4 gra të anketuara besojnë që të ardhurat e gruas janë pronë e partnerit. Më shumë se 1 në 4 meshkuj të anketuar besojnë që gratë i përkasin burrave të tyre dhe familjeve të burrave dhe si pasojë nuk mund të trashëgojnë pasuri nga familja e tyre e lindjes. Krahasuar me gjetjet e sondazheve të kryera në fazën e *Vlerësimit Fillestar (2018)*, u evidentua që:
 - Raporti i burrave dhe grave të anketuara që besojnë se të ardhurat e grave janë pronë e burrave të tyre vazhdon të mbetet i njëjtë në të dy vitet e studimit;
 - Perceptimi që gratë i përkasin burrit dhe familjes së tij është përkeqësuar, sikurse tregon sondazhi i Vlerësimit Afatmesëm:
 - 1 në 4 burra të anketuar në vitin 2019 krahasur me 1 në 5 burra të anketuar në vitin 2018.

- *Kontroll mbi vendimarrjen bazike dhe autonominë*: Pothuajse 1 në 5 burra të anketuar pohojnë që fëmijët e çiftit i përkasin partnerit mashkull dhe familjes së tij. Më shumë se 1 në 4 gra të anketuara dhe 1 në 3 burra të anketuar besojnë se gratë duhet t'i binden burrave të tyre. Krahasuar me gjetjet e sondazhit të zhvilluar gjatë **Vlerësimit Fillestar (2018)**, u evidentua se:
 - Raporti i burrave të anketuar që besojnë se fëmijët e çiftit i përkasin babait dhe familjes së tij është i njëjtë në të dy vlerësimet – atë fillestar dhe afat mesëm;
 - Momentalisht, një përqindje e vogël e burrave dhe grave besojnë se gratë duhet t'u binden burrave të tyre. Krahasuar me gjetjet e sondazhit të zhvilluar në fazën e **Vlerësimit Fillestar (2018)**, u evidentua që:
 - Në 2019, 1 në 4 gra të anketuara beson që gratë duhet t'ju binden burrave të tyre krahasuar me 1 në 3 gra të anketuara gjatë Vlerësimit fillestar;
 - Në 2019, 1 në 3 burra të anketuar beson që gratë duhet t'ju binden burrave të tyre krahasuar me 1 në 2 burra të anketuar gjatë Vlerësimit Fillestar.

Qëndrimet ndaj dhunës kundër grave

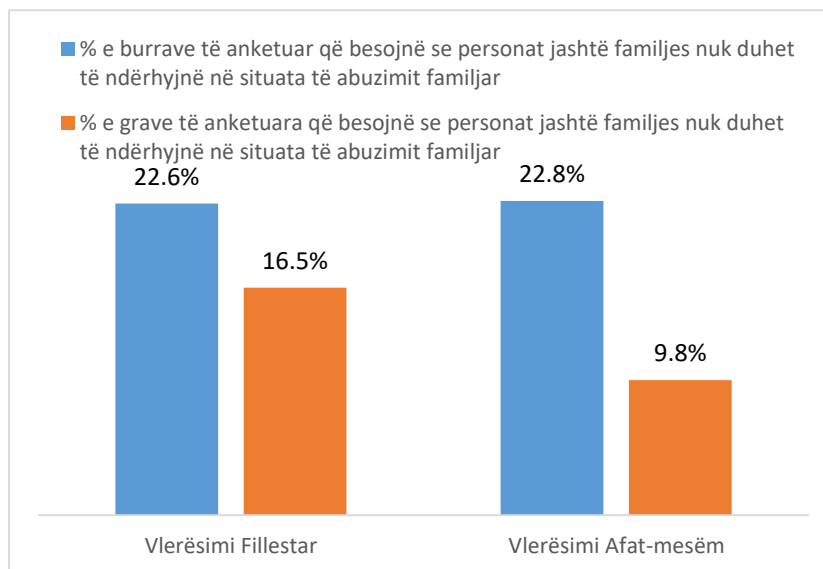
- **Një përqindje domethënëse e të anketuarve kanë paragjykime që justifikojnë dhe minimizojnë impaktin e dhunës kundër grave.** Këto besime dhe mite reduktojnë përgjegjësinë e “dhunuesit” duke e zhvendosur një pjesë të përgjegjësisë dhe fajit mbi viktimën e dhunës. Shembull i dukshëm i këtij besimi është fakti që 1 në 3 burra të anketuar dhe 1 në 6 gra të anketuara pohojnë se pabesia (tradhëtia) është një “arsye e mirë/ mjaftueshme” për partnerët meshkuj për të goditur partneren e tyre femër. Për më tepër, 21.9% e burrave të anketuar dhe 9.3% e grave të anketuara besojnë gjithashtu se edhe vetëm dyshimi për tradhëti bashkëshortore përbën një “arsye të mirë” për një burrë për të goditur partneren e vet. Krahasuar me gjetjet e sondazheve të zhvilluara gjatë **Vlerësimit Fillestar (2018)**, u evidentua që:
 - Përqindja e burrave të anketuar të cilët besojnë se dyshimi për tradhëti bashkëshortore është një “arsye e mirë” për të goditur partneren është **ulur me 3.9%** (*kjo shifër ishte 22.8% në Vlerësimin Fillestar*);
 - Përqindja e grave të anketuara të cilat besojnë se dyshimi për tradhëti bashkëshortore është një “arsye e mirë” për të goditur partneren është **ulur me 45.3%** (*kjo shifër ishte 17% në Vlerësimin Fillestar*).

Grafiku 4- “Rezultatet krahasuese për nivelin e besimit të të anketuarve që dyshimi për tradhëti përbën një “arsye të mirë” për të goditur partneren”

- **Dhuna perceptohet si një çështje private që duhet të adresohet brenda familjes.** Më shumë se çereku i të anketuarve pranojnë se gratë e abuzuara nuk duhet të kërkojnë ndihmë në polici, ndërsa 22.8% e burrave të anketuar dhe 9.8% e grave të anketuara besojnë se personat jashtë familjes nuk duhet të ndërhyjnë në situata të abuzimit familjar. Krahasuar me gjetjet e sondazhit të zhvilluar gjatë *Vlerësimit Fillestar (2018)*, është evidentuar që:
 - Përqindja e burrave të anketuar të cilët besojnë se personat jashtë familjes nuk duhet të ndërhyjnë në situatat e abuzimit familjar mbetet në të njëjtat nivele si gjatë Vlerësimit Fillestar.
 - Përqindja e grave të anketuara të cilat besojnë se personat jashtë familjes nuk duhet të ndërhyjnë në situatat e abuzimit familjar është **ulur me 40%** (kjo shifër ishte 16.5% në Vlerësimin Fillestar).

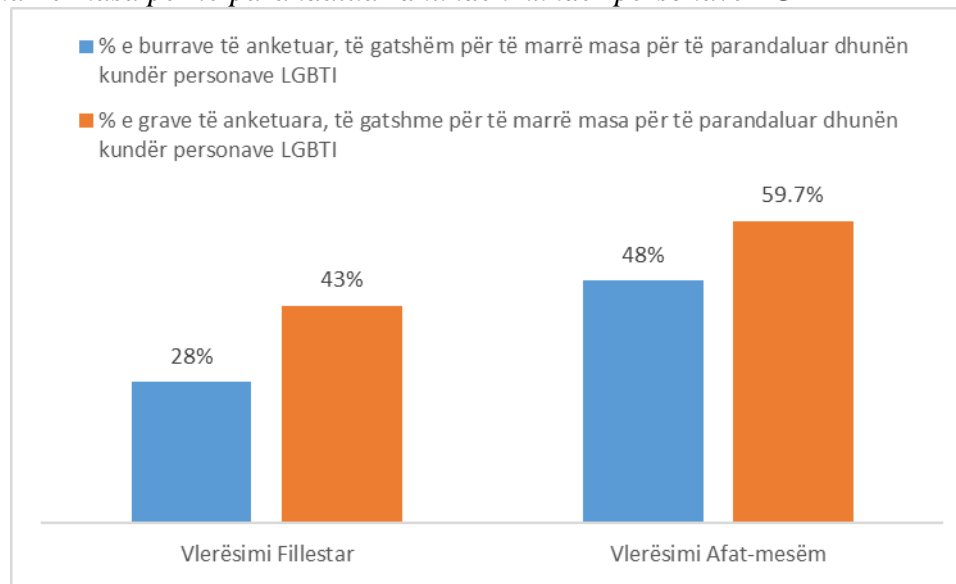
Grafiku 5- “Rezultatet krahasuese për nivelin e besimit të të anketuarve që personat jashtë familjes nuk duhet të ndërhyjnë në situatat e abuzimit familjar”

Gatishmëria për të parandaluar ose raportuar dhunën

- **Shumë të anketuar hezitojnë të ofrojnë ndihmë në situata dhune.**
- **Të anketuarit ishin më pak të gatshëm të ndihmojnë në parandalimin e dhunës kundër anëtarëve të komuniteteve të marginalizuara,** duke theksuar sesi forma të tjera të diskriminimit në bazë të etnisë ose orientimit seksual lejojnë dhe promovojnë dhunën kundër grave. 48% e burrave të anketuar dhe 59.7% e grave të anketuara u treguan të gatshëm për të ndërmarrë masa për të parandaluar dhunën ndaj personave LGBTI. Krahasuar me gjetjet e sondazheve të kryera gjatë *Vlerësimit Fillestar (2018)*, u evidentua që:
 - Përqindja e burrave të anketuar të gatshëm për të ndërmarrë veprime për të parandaluar dhunën kundër personave LGBTI është rritur me **71.4%** (ishte 28% në *Vlerësimin Fillestar*).
 - Përqindja e grave të anketuara të gatshme për të ndërmarrë veprime për të parandaluar dhunën kundër personave LGBTI është rritur me **38.8%** (ishte 43% në *Vlerësimin Fillestar*).

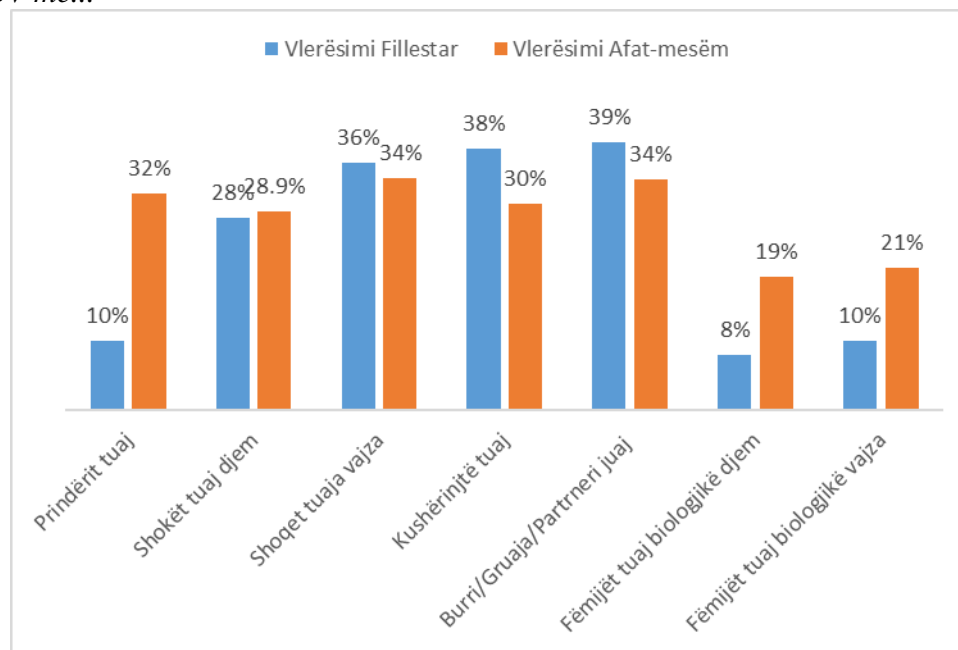
Grafiku 6- “Rezultatet Krahasuese për nivelin e gatishmërisë së të anketuarve për të ndërmarrë masa për të parandaluar dhunën kundër personave LGBTI”

- **Gratë treguan gatishmëri më të lartë se burrat për të ndërhyrë në situata dhune dhe për të marrë masa për parandalimin e dhunës.** Përveç gatishmërisë së rritur për të ndihmuar të panjohurit që përjetonin dhunë, gratë ishin në mënyrë të theksuar më të gatshme për të ndihmuar individë nga komunitetet e marginalizuara, si LGBTI, minoritetet etnike, dhe refugjatët dhe gratë emigrante.
- **Qëndrimet që minimizojnë ose justifikojnë dhunën kundër grave të marginalizuara nuk kufizohen vetëm tek grupet e marginalizuara, por drejtohen ndaj të gjitha grave.**

- **Çështjet që lidhen me dhunën kundër grave dhe vajzave rrallë diskutohen jashtë rrethit familjar ose atij të miqve të ngushtë.** Dhuna kundër grave dhe vajzave vazhdon të mbetet një çështje private në Shqipëri. Të anketuarit kishin më të ngjarë t'i diskutonin këto çështje me shoqet/ shokët dhe partnerët/ bashkëshortet e tyre.
 - Përqindja e të anketuarve që pranojnë të diskutojnë çështje që lidhen me dhunën kundër grave dhe vajzave me prindërit e tyre **është 32%** (ishte 10% në Vlerësimin Fillestar).
 - Përqindja e të anketuarve që pranojnë të diskutojnë çështje që lidhen me dhunën kundër grave dhe vajzave me fëmijët e tyre biologjikë meshkuj **është 19%** (ishte 8% në Vlerësimin Fillestar). Një mënyrë për të reduktuar DHNGV është nëpërmjet përfshirjes së djemve në aktivitete edukuese dhe ndërgjegjësuese që në moshë të hershme. Por nëse prindërit nuk pranojnë të diskutojnë me djemtë e tyre këto çështje që herët në jetë, çdo ndërhyrje në këtë fushë do të jetë më e vështirë. Për këtë arsye, paralelisht me ndërhyrjet në shkollë ose në sistemin e arsimit në përgjithësi duhet punuar me prindërit.
 - Përqindja e të anketuarve që pranojnë të diskutojnë çështje që lidhen me dhunën kundër grave dhe vajzave me fëmijët e tyre biologjikë vajza **është 21%** (ishte 10% në Vlerësimin Fillestar).

Grafiku 7: “në 12 muajt e kaluar, a keni diskutuar çështje që lidhen me parandalimin e DHNGV me...”

Kanalet e zakonshme për të dhënë mesazhe për DHNGV dhe barazinë gjinore

- **Metodat më të zakonshme të përdorura të komunikimit ka të ngjarë të arrijnë audiencën e synuar.** Spotet televizive/ emisionet/ debatet (41%), materialet promovuese të tilla si fletëpalosjet, posterat, tabelat publicitare (32%), media sociale (25%) dhe radio (24%) janë kanalet më efektive për të shpërndarë informacion që lidhet me parandalimin e dhunës kundër grave.
- **Metodat alternative të komunikimit, të tilla si lojërat sportive ose ritet fetare/ mbledhjet, mund të jenë më pak efektive në arritjen e një audience të madhe,** pavarësisht se mund të jenë të dobishme si pjesë e një fushate më të gjerë që përdor gjithashtu metoda të zakonshme të komunikimit. Përveç kësaj, marshimet kanë demonstruar një impakt të ulët në publik.

Grafiku 8: “Në 12 muajt e kaluar, a keni dëgjuar për çështje që lidhen me barazinë gjinore ose parandalimin e DHNGV nëpërmjet...”

